

Regeringskansliet

Miljö- och energidepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö

M2020/00554/Nm

m.registrator@regeringskansliet.se

Remissyttrande

Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning Betänkande av Utredningen om minskad övergödning genom stärkt lokalt åtgärdsarbete, SOU 2020:10

VA-guiden AB tackar för möjligheten att lämna synpunkter på utredningens förslag. Se bilaga 2 för mer information om VA-guiden och vår kontakt med framförallt kommunala miljökontor och deras handläggning av ärenden rörande små avloppsanläggningar samt vår hemsida avloppsguiden.se.

VA-guiden väljer att ge synpunkter på ett urval av utredningens förslag och lämnar övriga förslag utan kommentar. VA-guiden tillstyrker följande förslag:

- **att senast 2030 ska alla enskilda avlopp i kust och sjönära områden vara utrustade med godkänd reningsteknik,**
- **att länsstyrelser och kommuner i områden med övergödningssproblem bör ha en samordningsfunktion mot övergödning,**
- **att Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete,**
- **samt att mer statliga medel avsätts till LOVA-åtgärder.**

Nedan följer VA-guidens motiveringar till ställningstagandet.

VA-guiden tillstyrker

att senast 2030 ska alla enskilda avlopp i kust och sjönära områden vara utrustade med godkänd reningsteknik

Från utredningen:

”Utredningen föreslår ett etappmål som innebär att alla enskilda avlopp i kust- och sjönära områden senast 2030 ska vara utrustade med godkänd reningsteknik. Syftet med etappmålet är att öka åtgärdstakten av bristfälliga enskilda avlopp i särskilt känsliga områden för att minska näringsläckage till sjöar, kustvatten och hav. [...]”

VA-guiden instämmer i förslaget om att formulera en tydlig målsättning för små avloppsanläggningar. Många kommuner har visserligen antagit egna mål för verksamheten. Det kan handla om antal så kallade ”inventerade” avlopp, det vill säga besökta anläggningar eller antal åtgärdade enskilda avlopp per år eller till ett visst datum.

I dialoger och enkäter som VA-guiden haft med landets miljökontor har det tydligt framkommit att det saknas politisk vilja och målsättning från nationell nivå för arbetet med små avlopp utöver det lokalpolitiska och att många tjänstemän som arbetar långsiktigt med frågan saknar en politisk målsättning att ta stöd av. I vissa fall har det lokala tillsynsarbetet lagts om eller pausats på grund av förändringar i det lokalpolitiska styret.

Förslag från betänkandet Vägar till hållbara vattentjänster, SOU 2018:34

Den angränsande utredningen föreslog att regeringen beslutar om ett etappmål i miljömålssystemet för att öka åtgärdstakten (s.185). Man föreslog vidare att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån i uppdrag att utveckla metodik för att mäta och följa upp åtgärdstakten.

VA-guiden vill uppmärksamma övriga lovvärda förslag från betänkandet för att effektivisera tillsynen av små avlopp:

- Tydliggör att HaV ska ansvara för tillsynsvägledning för små avloppsanläggningar.
- Ge länsstyrelserna i uppdrag att utveckla sin tillsynsvägledning så att behovet av tillsyn av små avlopp synliggörs.
- Ge HaV föreskriftsrätt rörande försiktighetsmått för små avlopp och att myndigheten får i uppdrag att ta fram nya föreskrifter om krav på små avlopp.
- Ändra begreppet avloppsanordning till avloppsanläggning i relevanta författningar.
- Satsa på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte om hur tillsyn, taxor och prövning kan utformas för att styra mot en ökad åtgärdstakt. HaV bör koordinera insatsen tillsammans med Naturvårdsverket, Livsmedelsverket och Sveriges kommuner och landsting. Frågan om hur e-tjänster och IT-lösningar kan bidra till effektivisering av tillsynsarbetet omfattas av denna insats.
- System för insamling av uppgifter om små avlopp: Utredningen föreslog att HaV ges i uppdrag att utveckla ett system för insamling av uppgifter om små avlopp. Utredningen föreslår även en fördjupad juridisk utredning om registrering och hantering av uppgifterna i samband med att man bygger system.

Apropå godkänd reningsteknik

Frågan om vad som är godkänd reningsteknik ska idag avgöras i det enskilda fallet utifrån platsens känslighet och skyddsbehov. Dessa bedömningar anser många miljökontor vara en stor utmaning. Dels hur de ska bedöma känsligheten på ett enhetligt och rättssäkert sätt och dels vilken teknik som ska anses klara respektive krav. Det är ofta dessa bedömningar som gör att miljökontor i olika kommuner kan komma att bedöma liknande situationer på olika vis vilket orsakar ett rättsosäkert läge för husägaren och en osäker marknad för de företag som tillverkar avloppsprodukter, projekterar och anlägger avloppsanläggningar.

VA-guidens tolkning av läget är att vägledningen för att bedöma risk för smittspridning från små avlopp är god och att det finns praxis sedan tidigare att bygga vidare på. I fall som går gale handlar ofta om att myndigheten inte krävt in de underlag som förordas enligt vägledning eller att man gett bygglov på platser där det är svårt att lösa va-frågorna lokalt. Däremot menar VA-guiden att

frågan om de små avloppens lokala miljöpåverkan med avseende på övergödningen fortfarande är omstridd. Det finns bedömningsverktyg som ger en översiktlig bild av risk för övergödning men bedömningar måste ändå göras i det enskilda fallet. Här anser VA-guiden att ytterligare studier och tydligare vägledning behövs.

Även om bedömningen av skyddsbehov är avklarad upplever många av landets miljömyndigheter att det är otydligt vilken avloppsteknik som anses klara kraven och då i synnerhet reningsteknik som inte omfattas av kravet på CE-märkning där tredje part utvärderar reningstekningen enligt en harmoniserad standard. Betänkandet *Vägar till hållbara vattentjänster* uppmärksammade detta och föreslog att regeringen ger HaV i uppdrag att ta fram och ansvara för ett aktuellt kunskapsunderlag om tekniklösningars prestanda. Utredningen menade att underlaget bör omfatta smittskydd, miljöskydd samt resurshushållning och göras tillgängligt för kommuner, husägare och företag. VA-guiden tillstyrker även detta förslag och anser att det bör beaktas med tanke på formuleringen "[...] vara utrustade med godkänd reningsteknik" i det aktuella förslaget angående etappmål.

VA-guiden tillstyrker

att länsstyrelser och kommuner i områden med övergödningssproblem bör ha en samordningsfunktion mot övergödning,

att Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.

Apropå känsliga områden

VA-guiden vill påminna om att HaV i tidigare redovisning av regeringsuppdrag uppmärksammade frågan om att klassa känsligheten i geografiska områden (*Tydligare regler för små avloppsanläggningar*, 2017-05-01). VA-guiden instämmer i antaganden om att det skulle underlätta för såväl husägare och yrkesverksamma inom företag och myndigheter om områden klassades efter känslighet för att på så vis tydliggöra krav på miljöstörande verksamheter. Se bilaga 1 för VA-guidens tidigare svar om HaV:s förslag om att identifiera känsliga områden apropå tydligare regler för små avloppsanläggningar.

Hur denna klassning skulle gå till och vem som skulle ansvara för den har dock varit oklart. Sedan 2017 har HaV bidragit till utvecklandet av ett GIS-verktyg som anger risk för bland annat övergödning. VA-guiden tillstyrker utredningens förslag om att samordning krävs av de länsstyrelser och kommuner som har områden med övergödningssproblem, samt att HaV har en central stödfunktion och till exempel efterfrågar handlingsplaner, rapporter och återkoppling från andra områden med övergödningssproblem.

Bedöma utsläpp från fritidshus samt lämplig reningsteknik i skärgårdsmiljö

Detta är två konkreta frågeställningar där husägare, myndigheter och marknad behöver tydligare råd för att effektivisera arbetet med att minska utsläpp från små avlopp. De flesta teknikbeskrivningarna och rapporterna på området beskriver små avlopp i ljuset av tillgänglig tomtmark för att omhänderta renat avloppsvatten. Utredningen pekar på känsliga kust och sjönära områden. Från VA-guidens perspektiv ser vi följande (1) stor variation på krav på bad-, disk- och tvättavlopp (BDT) samt (2) behov av vägledning för lämplig reningsteknik i skärgårdsmiljö.

1. Varierande krav på bad-, disk- och tvättavlopp (BDT) är negativt i och med att rättssäkerheten hotas då husägare behandlas olika i olika kommuner. Varierande krav skapar

osäkerhet vilket hämmar spontana initiativ till åtgärder då man hellre inväntar tydliga besked från myndigheten. Det finns ingen gemensam standard för utvärdering av avloppsprodukter för enbart BDT. Detta bidrar också till att bedömningar och besked i likartade fall varierar mellan olika kommuner. En gemensam standard för utvärdering av avloppsprodukter för enbart BDT vore därför önskvärt.

2. Det behövs anpassad vägledning med fokus på lämplig reningsteknik i till exempel skärgårdsmiljö som saknar möjlighet till slamtömning eller saknar naturligt jordtäckte för bortledning av renat avloppsvatten.

Dessa två frågeställningar må te sig små i sammanhanget men det är VA-guidens uppfattning att diskussioner om dessa frågor tar stor kraft och fokus från åtgärdsarbetet i sig.

Vikten av att det finns resurser för uppföljning av små avlopp

VA-guiden befarar att enbart mäta andel fastigheter med tillståndsbeslut med godkänd reningsteknik troligen inte räcker. Det finns en hel del studier och rapporter som pekar på att oavsett avloppsanläggning krävs tillsyn och egenkontroll för att reningen ska fungera över tid. I synnerhet reningsteknik som förväntas ha hög avskiljning av fosfor och kväve. Myndigheternas tillsyn är en avgörande drivkraft för uppföljningen för att säkra att anläggningarna fungerar som avsett. Om anläggningarna inte följs upp finns risk att fokus hamnar på att få ett tillståndsbeslut som ser bra ut men att man då riskerar att överskatta effekten av åtgärden. VA-guiden anser att de som utses att samordna åtgärdsarbetet även följer upp kommunernas tillsyn av små avlopp samt anläggningar för att återvinna näringsämnen från små avlopp.

VA-guiden tillstyrker

att mer statliga medel avsätts till LOVA-åtgärder.

VA-guiden har observerat positiva erfarenheter av LOVA-finansierade projekt för metodutveckling och interkommunala samarbeten angående små avlopp. Vi vill betona att dessa typer av projekt bidragit till kompetensutveckling samt att miljökontor som annars jobbat på efter eget huvud gynnats av att via projekten fått inblick i hur andra arbetar och draghjälp i metodutveckling och rutiner. Projekten har öppnat för utbildningstillfällen, dialoger och samverkan utöver ursprungsidén. VA-guiden uppmärksammar detta då vi förstår att dessa projekt kan vara svåra att beräkna antal kilogram fosfor som besparats vattendragen.

En viktig erfarenhet som vi noterat är att länsstyrelsernas handläggning av LOVA-ansökningar behöver samordnas bättre. Vissa lokala projekt skulle gynnas, kunna spridas och skalas upp om de genomfördes i nätverk. Idag förhindras samarbete mellan lokala aktörer i olika landsändar då länsstyrelserna har olika tidshorisonter för ansökningar och med det olika tider för besked om beslut. Detta gör det svårt att förutsäga storlek och omfattning på projekt som samverkar då de som först fått positivt besked får vänta flera månader innan man vet hur många som får beviljade medel. En gemensam tid för ansökan och tid för besked samt möjligheten till gemensam ansökan från flera kommuner vore önskvärt för att underlätta administration och samarbeten över kommun- och länsgränser.

För VA-guiden – Maja Englund, VD

Bilaga 1

Utdrag ur VA-guidens remissvar på HaV:s redovisning av regeringsuppdraget *Tydligare regler för små avloppsanläggningar* 2017-05-01 (M2016/02191/Nm)

”[...]

§ Z – utpekande av känsliga områden

VA-guiden förstår förslaget som att känsliga områden innebär områden där markretentionen är obefintlig eller mycket begränsad så att utsläppen från små avlopp påverkar eller riskerar att påverka vattendrag. I områden med dessa förutsättningar är det rimligt att anta att man även kan ha svårt att lösa smittskyddet. I sådana områden kan det vara viktigt att forsla ut näringsämnen ut ur områdena och samtidigt nyttiggöra dem via ett system för säker återföring till produktiv mark. Kommunernas lokalkunskap är mycket viktig i detta sammanhang.

VA-guiden räknar med att det behöver göras ett betydande vägledande arbete samt insatser för att förankra resonemang och synsätt så att de aktörer som pekar ut känsliga områden utgår från samma principer.

Under flera år har VA-guiden fått rapporter från bekymrade och upprörda husägare, entreprenörer, tillverkare och även miljöinspektörer som pekar på skillnader mellan kommuner. Det har handlat om osakliga skillnader mellan myndigheternas bedömning av skyddsnivå samt vilka tekniker som klarar dessa nivåer. Att styra detta så att det bedömningarna blir mer förutsägbara och mer enhetliga är mycket positivt.

En vägledning från HaV och vattenmyndigheterna bör förtydliga vilka uppgifter länsstyrelserna i så fall behöver från kommunerna samt vilken vikt lokalkännedomen ska påverka bedömningen och hur mycket ett nationellt och regionalt underlag och modeller ska påverka. Det behövs även ett processschema och en tidplan för utpekandet av känsliga områden.

Till detta behövs tydlig vägledning till kommunerna för bedömning i enskilda fall av anläggningar i utpekade områden så att undantag grundas på samma sätt i olika kommuner.

[...]”

Bilaga 2

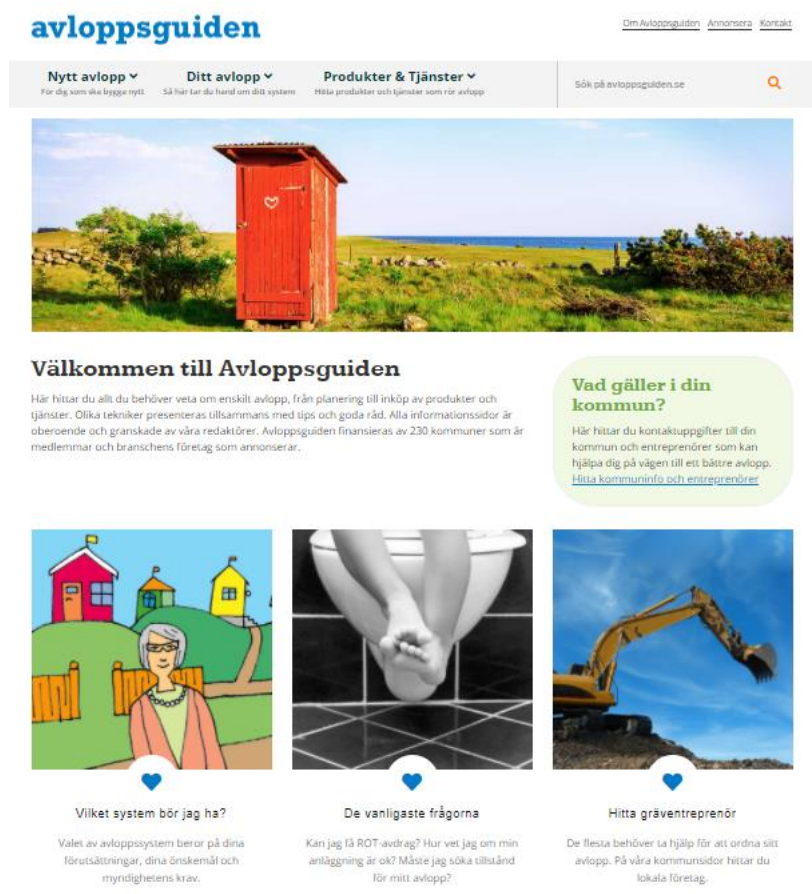
Om VA-guiden

VA-guiden bygger nätverk och samlar kunskap inom små avlopp, dagvatten och VA-planering. Detta görs främst via hemsidorna vaguiden.se, avloppsguiden.se, diskussionsforumet via e-post Avloppslistan samt den nationella mötesplatsen Vatten Avlopp Kretslopp (vattenavloppkretslopp.se).

Avloppsguiden har sedan 2004 har samlat och gett oberoende information om små avlopp till husägare och avlastar på så sätt landets miljökontor. Nära samtliga av landets kommuner hänvisar till avloppsguiden.se från sina egna hemsidor. Avloppsguiden finansieras via frivilliga årsavgifter från kommunala miljökontor och annonsörer. I dagsläget stöder ca 230 kommuner och sju länsstyrelser tjänsten ekonomiskt via årsavgifter.

En viktig del av verksamheten sedan starten 2004 har varit att stötta miljökontoren med kompetensutveckling och att uppmärksamma gemensamma frågeställningar hos miljökontoren. VA-guiden administrerar även en diskussionslista via e-post för enbart miljöinspektörer och handläggare vis myndigheter som hanterar ärenden som rör små avlopp. Via e-postlistan delas erfarenheter och frågeställningar.

avloppsguiden.se, <https://avloppsguiden.se/>

avloppsguiden Om Avloppsguiden Annonsera Kontakt

Nytt avlopp För dig som ska bygga nytt
Ditt avlopp Så här tar du hand om ditt system
Produkter & Tjänster Hitta produkter och tjänster som rör avlopp

Sök på avloppsguiden.se

Välkommen till Avloppsguiden

Här hittar du allt du behöver veta om enskilt avlopp, från planering till inköp av produkter och tjänster. Olika tekniker presenteras tillsammans med tips och goda råd. Alla informationsidor är oberoende och granskade av våra redaktörer. Avloppsguiden finansieras av 230 kommuner som är medlemmar och branschens företag som annonserar.

Vad gäller i din kommun?
Här hittar du kontaktoppgifter till din kommun och entreprenörer som kan hjälpa dig på vägen till ett bättre avlopp. [Hitta kommuninfo och entreprenörer](#)

Vilket system bör jag ha?
Valeis av avloppssystem beror på dina förutsättningar, dina önskemål och myndighetens krav.

De vanligaste frågorna
Kan jag få ROT-avdrag? Hur vet jag om min anläggning är ok? Måste jag söka tillstånd för mitt avlopp?

Hitta gräventreprenör
De flesta behöver ta hjälp för att ordna sitt avlopp. På våra kommunsidor hittar du lokala företag.

vaguiden.se, <https://vaguiden.se/>

Min sida Logga ut Bli medlem Om VA-guiden Annonsera Kontakt

va**guiden**
En enklare vardag

START SMÅ AVLOPP ▾ DAGVATTEN ▾ VA-PLANERING ▾ UTBILDNINGAR VAK

Välkommen till VA-guiden!
Oberoende, heltäckande och tillförlitlig information om små avlopp, dagvatten och va-planering. Vi vill ge dig en enklare vardag.

Små avlopp, dagvatten och VA-planering

De senaste inläggen ser du i flödet nedan. Du kan även sortera.

NYHETER Alla Små avlopp **Dagvatten** VA-planering

Dagvattenlistan – ett diskussionsforum för dagvattenfrågor

Dagvatten 20 augusti, 2020

Under hösten planerar VA-guiden att starta ett diskussionsforum för kommuner och övriga myndigheter som vill diskutera dagvattenrelaterade frågor med varandra. Sedan tidigare administrerar VA-guiden Avloppslistan...

Recept på regnrabatt

Dagvatten 19 augusti, 2020

Vatten Avlopp Kretslopp 17-18 mars 2021

Glädjande nyheter. Vatten Avlopp Kretslopp 2020 flyttas fram ett år. Välkommen till Jönköping den 17-18 mars 2021 istället! Platsen är densamma, Elmia Kongress- och konserthus i Jönköping. Läs mer om den framflyttade konferensen på www.vattenavloppkretslopp.se Välkommen till Jönköping 2021!

NATIONELL KONFERENS
vatten avlopp kretslopp

Tre onda skäl att bli medlem